

Kooskõlastustabel

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
	Justiits- ja Digiministeerium	
1.	<p>25.05.2025 jõustus hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (HÕNTE) muudatus, millega kehtestati halduskoormuse tasakaalustamise reegel (HÕNTE § 1 lg 41). Reegli kohaselt tuleb halduskoormust suurendava nõudega kavandada ka halduskoormust vähendav muudatus. Halduskoormuse tasakaalustamise reegli rakendamise juhise on kättesaadav Justiits- ja Digiministeeriumi veebilehel .</p> <p>Eelnõu seletuskirjas on öeldud, et võrreldes kehtiva määrusega kehtestatakse ainsa uue nõudena kõrvaliste isikute kiirgusallika ohutsooni pääsu või viibimise tõkestamine vastava juurdepääsupiirangu ja ohumärgistusega. Vastav nõue kajastub eelnõu § 5 lõikes 6. Seletuskirjas on selgitatud, et muudatus võib kaasa tuua mõõdukaid lisakulusid teenusepakkujatele, kes peavad uute tugijaamade puhul vajadusel planeerima ka sobiva juurdepääsupiirangu ja märgistuse (näiteks turvaaed, lukustus, silt). Seega võib seletuskirjas esitatud selgituste pinnalt järeldada, et eelnõu kehtestamisel halduskoormus kasvab. Samas on seletuskirjas mainitud, et muudatustega kaotatakse vananenud ja ebavajalikud nõuded. Seejuures ei selgu seletuskirjast, mis need nõuded täpsemalt on ja mis on nende nõuete kaotamise mõju halduskoormusele.</p> <p>Justiits- ja Digiministeerium palub eelnõu seletuskirja sisukokkuvõttes kirjutada, kas eelnõuga kavandatud muudatuste tulemusel halduskoormus suureneb, väheneb või ei muutu. Halduskoormuse kasvamisest palume seletuskirja sisukokkuvõttes märkida, mis meetmega on kavandatud suurenenud halduskoormust tasakaalustada.</p>	<p>Arvestatud. Seletuskiri täiendatud</p> <p>Teatud halduskoormus tekib kiirgusallika omanikele. Halduskoormust aitab tulevikus vähendada sageduslubade ja raadiosaateseadmete paigaldamisega seotud mentluslike protsesside automatiseerimine. Teadaolevalt 5G tehnoloogiaga seoses planeeritakse keskkonda rohkem seadmeid, mille paigaldamise tingimused peavad mobiilside ettevõtjad Terviseametiga kooskõlastama. Uue loodava keskkonnatervise infosüsteemi plaanitava lahenduse kohaselt hakkaksid ettevõtjad Terviseametiga sageduslubade ja taotluste teemal suhtlema läbi infosüsteemi kiiremini ja efektiivsemalt, parandades teenuse kvaliteeti ja automatiseerides menetluslikke protsesse, mille tulemusel on eeldatav ka ettevõtete halduskoormuse vähendamine ja Terviseameti töökoormuse vähendamine. Plaaniud muudatused kavandatakse elektroonilise side seadusse.</p> <p>Riigile (Terviseametile) töökoormus tõusta ei tohiks, kui nõuet täidetakse (Terviseameti töötajal ei ole keeruline ohumärgistust ja juurdepääsu takistust tuvastada rutiinse järelevalve toiminguga raames).</p>
2.	Palume arvestada kooskõlastuskirja lisas esitatud eelnõu seletuskirja failis jälgiga tehtud märkustega eelnõu mõju hindamise kohta	Arvestatud. Seletuskirja täiendatud.

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	
3.	<p>Kommentaar puudutab eelnõu § 5 lõikeid 1, 4 ja 5 ja seletuskirja vastavate lõigete selgitusi.</p> <p>Kuna seletuskirja põhjal ei ole eelnõu otseselt seotud Euroopa Liidu õigusega, on EVS-i hinnangul eelnõu § 5 lõike 4 puhul tegemist riigisisese standardite järgimise kohustusega (peavad vastama aja- ja asjakohastele normidele, standarditele ja soovitustele). Juhime tähelepanu, et toote nõuetele vastavuse seaduse § 42 lg 6 kohaselt on tehnilises normis lubatud standardile kohustuslikku viidet sätestada üksnes Eestile rahvusvahelisest õigusest või Euroopa Liidu õigusaktist tulenevate kohustuste täitmisel.</p> <p>Seetõttu, kui standardite järgimise kohustus ei tulene ka rahvusvahelisest õigusest, siis palume standarditele (ja soovitustele) viidata soovituslikuna (nt vastavuseelduse andmine või samaväärsuse lisamine vm sobiv lahendus). Kui normide all ei ole otseselt mõeldud õigusaktist tulenevaid norme, siis üheks võimalikuks sõnastuseks võib olla: peavad vastama aja- ja asjakohastele standarditele, soovitustele või muudele samaväärsetele dokumentidele.</p> <p>Samas ei ole sättes välja toodud ka üldist nõuet, millele vastavust normide, standardite ja soovituste järgimisega tahetakse tagada.</p> <p>Sama kommentaar puudutab ka § 5 lõikeid 1 ja 5, milles kohustatakse järgima ICNIRP ja ITU soovitusi. Kui need ei ole Eestile rahvusvaheliselt õiguslikult siduvad, tuleks nende järgimine sõnastada soovituslikuna.</p> <p>Eeltoodust lähtuvalt palume korrigeerida ka seletuskirja.</p>	Arvestatud. Eelnõu ja seletuskiri täiendatud.
	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	
4.	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi TTJA) tänab võimaluse eest avaldada arvamust sotsiaalministri määruse „Mitteioniseeriva kiirguse ohutuse	Arvestatud osaliselt. Määruse lisa punkti d sõnastust muudetud.

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
	<p>tagamise nõuded ja hindamise kord“ eelnõule (edaspidi eelnõu). Käesolevaga esitab TTJA oma arvamuse ja tähelepanekud. Esitame omapoolse ettepaneku eelnõu lisa „Mitteioniseeriva kiirguse piirväärtused“ punkti 2 alapunkti d täpsustamiseks, et tagada mõõtmistulemuste suurem selgus ja usaldusväärsus. Teeme ettepaneku reguleerida kõnealune punkt järgmiselt: „d) keskmistamise aeg püsiva välja mõõtmisel: -sagedustel 0 Hz – 100 kHz on määrav mõõdetud väljasuure suurim efektiivväärtus; -sagedustel 100 kHz –10 GHz on väljasuure efektiivväärtuste keskmistamise aeg vähemalt 6 minutit; -sagedustel üle 10 GHz arvutatakse väljasuure efektiivväärtuste keskmistamise minimaalne aeg minutites valemiga $68 / f^{1,05}$, kus f väärtus võetakse gigahertsides;“ Sõna „soovitav“ kasutamine sagedusvahemikus 100 kHz – 10 GHz võib tekitada olukorra, kus mõõtmiste teostamine ei pruugi lühema kasutatud ajavahemiku tõttu tagada piisavalt täpset ja usaldusväärset tulemust. Asendades soovitus minimaalse keskmistamise ajaga, anname mõõtjale paindlikkuse teostada vajadusel pikemat keskmistamist, mis omakorda suurendab tulemuse täpsust. Samas on tagatud minimaalne nõutud tase, mis on kooskõlas rahvusvahelise praktikaga. Selguse huvides tuleks sagedustel üle 10 GHz kasutatava valemi juurde lisada, et tulemus saadakse minutites. See välistab segaduse ja tagab, et valemi rakendamine oleks üheselt mõistetav. Üldiselt toetame eelnõuga kavandatavat regulatsiooni, kuid palume arvestada eeltoodud ettepanekuga.</p>	
	Tallinna Tehnikaülikool	
5.	<p>Olete edastanud Tallinna Tehnikaülikoolile k.a 15. augustil märgukirja Rahvatervise seaduse rakendusaktina alates 01.09.2025 kehtima hakkava ministri määruse „Mitteioniseeriva kiirguse ohutuse tagamise nõuded ja hindamise kord“ eelnõu kavandi. Oleme tutvunud esitatud eelnõu kavandi sisuga ja edastame allolevalt meie seisukohad edastatud kavandi suhtes, sõnastatuna ettepanekutena. Ettepanek 1.</p> <p>Eelnõu kavandi § 6. Mitteioniseeriva kiirguse hindamise kord lõikes (1) on sõnastatud „Mitteioniseeriva kiirguse, sealhulgas mitmesageduslikud või mitme kiirgusallika väljatasemed elukeskkonnas arvutatakse, modelleeritakse või mõõdetakse ning</p>	Arvestatud osaliselt. Eelnõu ja seletuskirja sõnastust laiendatud.

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
	<p>hinnatakse piirväärtuste suhtes vastavalt ICNIRP ja Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu (edaspidi ITU) asjakohastele soovitudele.“</p> <p>Juhime tähelepanu, et Eesti Vabariigi kontekstis on esmased normatiivalused kehtestatud ja leitavad Eesti Vabariigi standarditest, juhinduda tuleks mh ka Euroopa Liidu regulatsioonist ning organisatsioonidest tegelevad antud valdkonna normatiivide väljatöötamisega ka IEC, CENELEC, ECC, CIGRE, IEEE jt. Normatiivide haldajate laiendamine ja täpsustamine aitab kaasata seisukohti tehnoloogiate hindamisel, milliseid ICNIRP ega ITU ei adresseeri, sh elektrienergiavarustuskomponendid (elektriliinid, traadita laadimise süsteemid jt), tööstusseadmed (nt induktsoon- ja dielektrilise kuumutamise seadmed). Teeme antud asjaolust lähtuvalt ettepaneku sõnastada § 6 lõike (1) alljärgnevalt</p> <p>„Mitteioniseeriva kiirguse, sealhulgas mitmesageduslikud või mitme kiirgusallika kumulatiivsed väljatasemed elukeskkonnas arvutatakse, modelleeritakse või mõõdetakse ning hinnatakse piirväärtuste suhtes vastavalt Eesti Vabariigis kehtivatele normdokumentidele, EL, ICNIRP, IEC (Rahvusvaheline Elektrotehnikakomisjon), ITU (Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu) või muu tehnoloogia-spetsiifilise pädevusega organisatsiooni asjakohastele soovitudele“.</p>	
6.	<p>Ettepanek 2.</p> <p>Eelnõu kavandi § 6. Mitteioniseeriva kiirguse hindamise kord lõikes (4) punktis 2) on sõnastatud „kiirgusallika ohutsooni ulatuse hindamine ja määramine arvutuste, modelleerimise või mõõtmiste teel toimub vastavalt asjakohastele ITU soovitudele“.</p> <p>Juhime tähelepanu, et ITU organisatsioon esitab telekommunikatsioonisüsteemide kontekstist talitlevate süsteemidele ja nende komponentidele kohalduvad ja asjakohased juhised mitteioniseeriva kiirguse tasemete ja nende ohutuse hindamiseks inimese tervisele. Korrates ettepanekus 1 esitatud märkuseid erinevate tehnoloogiate jaoks sobilike meetodite osas, rõhutame vajadust asjakohaste meetodite allikatena nimetada esmalt Eesti Vabariigis kehtivaid normdokumente, EL regulatsioone ning seejärel tehnoloogia-spetsiifiliste pädevate organisatsioonide soovitusi. Teeme antud asjaolust lähtuvalt ettepaneku sõnastada § 6 lõike (4) punkti 2) alljärgnevalt</p> <p>„mitteioniseeriva kiirguse allika ohutsooni ulatuse hindamine ja määramine arvutuste, modelleerimise või mõõtmiste teel toimub vastavalt asjakohastele ja</p>	Arvestatud. Eelnõu sõnastust muudetud.

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
	asukohas väljasuuri kujundavate tehnoloogiate eripärasid arvestavate, käesoleva paragrahvi punktis (1) loetletud normatiividele ja pädevate organisatsioonide soovitudele“.	
7.	<p>Ettepanek 3.</p> <p>Määruse eelnõu esitab üldised printsiibid inimeste tervise kaitse seisukohtadest, kuid jätab kahetsusväärselt katmata terve rea sisulisi aspekte, mis puudutavad üldist mitteioniseeriva kiirguse allikate ümbruse keskkonna kujundamist ja järelevalvet.</p> <p>* Reguleerimata jääb mitteioniseeriva kiirguse allikate paigaldamise ja käitamise korraldamine, sh asjakohaste projekteerimis-, ehitus ja käidunõuete sisseviimine, mis ei võimalda esitada nõudeid ega korraldada tõhusat järelevalvet mitteioniseeriva kiirguse allikate kohta.</p> <p>* Täiendavalt on korraldamata mitteioniseeriva kiirguse allikate info kättesaadavus ja sellega arvestamine planeerimisel, mis võib viia olukorrani, kus erinevad osapooled info puudumisel ehitavad mitteioniseeriva kiirguse allikad teineteisele lähestikku ja kujundavad kumulatiivselt piirnorme ületava olukorra.</p> <p>Planeerimis- ja hindamistavade alane informeeritus ja konkreetsed soovitused sh omavalitsuse tasandil pakuksid märksa tõhusamad vahendid antud määruse eelnõu § 2 esitatud eesmärkide täitmiseks. Teeme ülaltoodule tuginevalt ettepaneku jätkata peale määruse eelnõu kehtestamist aktiivset tööd antud teemadel, eesmärgiga tagada loetletud puuduste likvideerimine. Tallinna Tehnikaülikool on kirjeldatud teemadel valmis ulatuslikuks koostööks Sotsiaalministeeriumiga.</p> <p>Loodame, et saate meie poolt esitatud seisukohad arvesse võtta ja nendele tuginedes viia sisse määruse muudatused, mis aitaksid parandada määruse eesmärgiks olevat ülesannete saavutamist, eeskätt tervisele ohutuse tagamist.</p>	<p>Arvestatud. Oleme nimetatud teemade olulisusest teadlikud ning koostöö asjaomaste osapoolte ja teadusasutustega (sh Taltech) kindlasti jätkub ning laiemalt kui ainult käesoleva määruse reguleerimisala mõistes (näiteks elektroonilise side seaduse kontekstis).</p>
	Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit	
8.	<p>Kiirgusallika ohutsooni tõkestamine</p> <p>Eelnõu § 5 lg 6 sätestab järgmist:</p> <p><i>„Kõrvaliste isikute pääs kiirgusallika ohutsooni või viibimine seal peab olema tõkestatud vastava juurdepääsupiirangu ja ohumärgistusega.“</i></p> <p>1.1 ITL teeb ettepaneku jätta § 5 lg 6 ja seonduvalt § 6 lõiked 2-3 eelnõust välja.</p> <p>Põhjendame oma arvamust järgmiselt:</p>	<p>Mittearvestatud.</p> <p>Nagu seletuskirjas märgitud, ei ole tegemist ainult erandlike olukordadega. Mobiilside tugijaamad jt allikad ei ole alati paigaldatud viisil, et ohutsoon pinnale üldse ei ulatu. Nõude vajadus tulebki praktilistest olukordadest, kus inimesed tihti ohutsooni sattuda võivad teadlikult või enesele teadmata.</p>

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
	<p>Erinevalt teistest riikidest tuleb täna Eestis iga raadioseadme paigaldamine kooskõlastada Terviseametiga. Igal seadmel on sõltuvalt antennitüübist, kasutatavast võimsusest ja muust oma ohutsoon ning selle ulatus, mille osas kehtestatakse Terviseameti kooskõlastusega juba täpsemad tingimused ja nõuded. Terviseameti kooskõlastus raadiosageduste kasutamiseks antakse üldjuhul järgmistel tingimused, kui:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tagatakse, et kõrvalised isikud ei viibi peakiire suunas antennile lähemal kui x m; • saatejaama aparatuur ja kaablid on varjestatud ning maandatud. <p>Täna on üldjuhul antennid paigaldatud viisil, et ohutsoon pinnale üldse ei ulatu ning sellega seoses puudub vajadus täiendava märgistuse või tähistuse järele. Seega praktikat arvestades on see pigem erandlik olukord, kus ohutsooni vaja piirata või märgistust panna. Eelnõu § 5 lg 6 aga jätab mulje, et juurdepääsupiirang ja märgistus peavad iga kord olema. Seepärast oleme seisukohal, et puudub vajadus veel täiendava üldsõnalise ohutsooni piiramise ja märgistamise nõude lisamiseks õigusakti. Piisab tänastest tingimustest, mis antakse Terviseameti kooskõlastusega konkreetsest seadmest tulenevalt.</p> <p>Eelnõu § 5 lõikes 6 sisalduv kohustus tooks kaasa täiendavat halduskoormust ja dubleerivaid tegevusi sellega, et kõik tänased antennide paiknemiskohad tuleb üle vaadata ning hinnata nende vastavust uuest kohustusest tulenevalt ning luua selleks iga antenni kohta 3D mudelina modelleeritud ohutsooni. Kuigi täna kehtivad ennetavad meetmed (Terviseameti kooskõlastuse tingimused) on juba ette näinud antenni paigaldamist ohutsooni pindadele ulatumist välistaval viisil. Lisame, et meile teadaolevalt ei ole üheski teises lähiriigis (nt Skandinaavia riigid) seda laadi ohutsooni juurdepääsupiirangute kohustust antennide paigaldamisele kehtestatud.</p>	<p>Nagu ka seletuskirjas täpsustatud, tuleb igale olukorrale läheneda individuaalselt – alati ei ole vaja sätet täielikult rakendada.</p> <p>Halduskoormust on kirjeldatud seletuskirjas.</p> <p>Juhtudel, kus täna kehtinud ennetavad meetmed on juba ette näinud antenni paigaldamise ohutsooni pindadele ulatumist vältival viisil, siis selle veendumuse olemasolul topelt tööd juurdepääsu takistamiseks tegema ei pea (kui vahepeal pole seatud üles võimsamaid antenne või muudetud olemasolevate kiirgusvõimsust).</p> <p>Kuidas vastavust hinnata on operaatori otsustada ja valik. 3D mudeli tegemine ei ole alati vajalik, vaid piisab ka arvutuste tegemisest. Seni tehtud peakiire ühe dimensiooni asemel kahe dimensiooni arvutamine ei tõsta halduskoormust oluliselt, kuna see on (nt Excelis) teostatav lihtne arvutus.</p> <p>Mis puudutab teisi riike, siis ITU soovitusel (sh ohutsooni märgistuse ja juurdepääsu takistuse kohta) baseeruvad suures osas just teiste riikide praktikale.</p> <p>Lisaks, WHO (2014) uuring (sh EL riigid) ütleb: <i>Provisions to prevent public access to areas around fixed installations Among the 77 countries evaluated, 76.6 % (N = 59) mentioned that provisions are in place to prevent public access close to fixed installations. The most common provisions were physical barriers and warning signs (72.9 % for both); some countries also mentioned safety zones and access to accredited</i></p>

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
		<p><i>personnel only</i>. See näitab, et füüsilised tökked on globaalses teenusepakkujate praktikasse suhteliselt tavalised.</p> <p>Allikas: Risk management policies and practices regarding radio frequency electromagnetic fields: results from a WHO survey - PMC</p>
9.	<p>Alternatiivne ettepanek</p> <p>Juhul, kui Sotsiaalministeerium leiab, et Eesti peaks olema selles küsimuses erand ja sellised nõuded</p> <p>siiski kehtestada, siis teeme ettepaneku sõnastada see säte järgmiselt:</p> <p>„(6) Kõrvaliste isikute pääs kiirgusallika ohutsooni või viibimine seal peab olema ennetava meetmena</p> <p>tõkestatud vastava juurdepääsupiiranguga või tähistatud ohumärgistusega.“</p> <p>Põhjendame seda järgnevalt (korrates osaliselt eelnõu seletuskirjas juba toodut):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kui antenn on masti otsas, siis ohutsooni selle all ei ole. Vertikaalne ohutsoon tekib antenni peakiire suunas, aga kui see katusel ei ulatu siis pole vaja piirdeid või märgistust. Seega on see ennetavat meetet juba rakendatud; • Kui antenn on katusel madalal ja tekib ohutsoon, siis tuleb antenn nuginii kõrgemale tõsta või peakiire suunda muuta, sest Terviseameti kooskõlastuse saamiseks peab antenn olema õigesti suunatud. Seega on ennetavat meetet rakendatud; • Juurdepääsupiirang nagu eeldaks iga kord 3D mudeli koostamist ja millegi juurde tegemist või ehitamist. Kui sidemast on eraldiseisva ehitisena, siis on nuginii sellele juurdepääs piiratud. Seega on ennetavat meetet rakendatud • Katuse pinnad on enamasti kolmanda isiku (KÜ, KOV) territoorium, mille lukustuse või 	<p>Arvestatud osaliselt. Sätte sõnastust täpsustatud sõnadega „piisavalt ja asjakohaselt“.</p> <p>„Või“ ei ole piisav ja jääb nõrgaks, sest kui tekib olukord et paigaldatakse üksnes sildid, siis see ei takista inimeste juurdepääsu alati, nagu on kirjeldatud täpsemalt määruse seletuskirjas. Lisaks „ennetav meede“ sättes viitaks justkui sellele, et kiirgusallikad mis paigaldati enne määruse jõustumist, ei peaks meetmeid võtma (kui peaks olema vastuolu sättega). Sõnastus „piisavalt ja asjakohaselt“ tagab, et hindamine toimub juhtumipõhiselt ning annab nii Terviseametile kaalutlusõiguse järelevalvetoimingutes kui ka kiirgusallika valdajale võimaluse põhjendada enda võetud meetmeid vastavalt olukorrale.</p> <p>Üksnes peakiire suund ei ole tänapäeval enam aktuaalne – 5G tehnoloogia (beamforming, MIMO) puhul nt ei ole peakiir suund fikseeritav üheselt (oleneb signaali sihtmärgist ja suund võib iga hetk muutuda). Terviseametil on järelevalve menetlustega kogemus, kus teatud piirkondades ei ole tugijaam paigaldatud neid nüansse arvestades (jaam on katusel, aga kiir võib sattuda ka alumise korruse rõdule). Seega</p>

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
	<p>piiramise osas saavad otsused teha pinna omanikud koostöös rentijatega.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kui nüüd keegi siiski eirab antennile juurdepääsu piiravat meetet, siis see on juba tema enda risk ja tegelikult seaduse kohaselt karistatav (kui ta midagi ära lõhub). 	<p>ei piisa ainult märgistusest ega eeldusest, et „suund on kõrgemale“ – vaja on tõkestust või muud tehnilist lahendust, mis välistab kõrvaliste sattumise ohutsooni.</p> <p>Aktuaalne on teema ka peale mobiilsideantennide, muude allikate kontekstis, kus ohutsoonid on ümber antenni.</p> <p>Säte on kooskõlas tänapäevase reaolukorraga.</p> <p>Mis puudutab korteriühistuid ja mobiilsideoperaatoreid, siis kui nad rendilepingu teevad, peaksid juba operaatorid ette mõtlema võimalikele stsenaariumitele, mis tekkida võivad, ehk mida ühistult nõuda, et rendileping oleks terviseohutuse seisukohast pädev. Reeglina KÜ-l selles valdkonnas pädevus puudub.</p>
10.	<p>Väljatasemete vastavus piirväärtustele</p> <p>Eelnõu § 5 lõige 2 sätestab järgmist:</p> <p>„(2) Arvutatud, modelleeritud või mõõdetud summaarsed väljatasemed elukeskkonnas peavad vastama määruse lisa tabelis esitatud piirväärtustele.“</p> <p>Meie hinnangul on tegemist eksitava sõnastusega, kuna nõutakse vastamist piirväärtustele, kuid tegelik mõte on see, et ei tohi ületada määrusega kehtestatud piirväärtusi. Alla piirväärtuse võib olla.</p> <p>Seetõttu teeme ettepaneku sõnastada § 5 lg 2 järgmiselt:</p> <p>„(2) Arvutatud, modelleeritud või mõõdetud summaarsed väljatasemed elukeskkonnas ei tohi ületada määruse lisa tabelis esitatud piirväärtusi.“</p>	<p>Arvestatud. Eelnõu sõnastust muudetud.</p>
	MTÜ Kogukonna hüvanguks	
11.	<p>§ 2 Määruse eesmärk</p> <p>Me ei kiida heaks uues eelnõus määruse eesmärgi „lahjendamist” – selle asemel, et tagada tervisele ohutu elukeskkond ja vältida mitteioniseeriva kiirguse toimega seonduvaid tervisehäireid ja haigusi, nagu sätestab hetkel kehtiv määrus, on uue</p>	<p>Selgitatud. Kindlasti pole eesmärk lahjendada määruse eesmärki, vaid sõnastus on ajakohastatud, et see oleks kooskõlas rahvusvahelise teadusliku arusaama ja</p>

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
	määruse eesmärk üksnes vähendada tehiselektromagnet-väljade toimest tuleneda võivaid terviseriske elukeskkonnas. Sellest järeldame, et ka eelnõu koostajad mõistavad, et määruse lisas toodud piirväärtused ei ole piisavad terviseohu vältimiseks ning selle poole ka ei püüelda, mis on kahetsusväärne.	rahvatervishoiu õigusruumi üldpõhimõtetega. Uues määruse eelnõus sätestatud piirväärtused põhinevad Rahvusvahelise Mitteiliseeriva Kiirguse Kaitse Komisjoni (ICNIRP) teaduspõhistel soovitusel, mida toetavad ka Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) ja Euroopa Komisjon. Need piirväärtused on seatud nii, et minimeerida tõenduspõhiselt kinnitatud terviseriske, sealhulgas pikaajalisi mõjusid. Kehtiva määruse varasem sõnastus („vältida tervisehäireid ja haigusi”) viitas laiemale eesmärgile, mida teaduslikult ei ole võimalik õigusaktiga tagada. Elanike tervist, heaolu ja turvalisust toetava elukeskkonna kujundamise põhimõte on sätestatud ka rahvatervishoiu seaduses (mille alusel määrus kehtestatakse).
12.	<p>§ 5 (1) Mitteiliseeriva kiirguse hindamise kord</p> <p>Me ei saa nõustuda sellega, et mitteiliseerivat kiirgust hinnatakse üksnes vastavalt ICNIRPi ja Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu soovitustele!</p> <p>Tuletame meelde Eesti teadlaste seisukohta 5GEMF1 lõpparuandes (lk 4): „...on oluline välja tuua, et paljudes eksperimentaalsetes ja ka osades epidemioloogilistes uuringutes tuvastatud [bioloogilised ja tervise]mõjud on avaldunud raadiokiirguse tasemete juures, mis on oluliselt madalamad ICNIRP soovitatud piirväärtustest. Eksperimentaaluuringu andmebaasi analüüs näitas, et 46 uuringust, mis tuvastasid raadiokiirguse mõju, 44 olid tehtud kiirguse tasemetel alla ICNIRPi soovitatava piirväärtuse.”/.../ „Erinevates Euroopa Liidu riikides kehtivad normatiivid järgivad ICNIRPi soovitusi lähtudes peamiselt poliitilistest otsustest normatiivide harmoniseerimiseks. Kehtivad normatiivid ei ole arvestanud raadiokiirguse mittesoojusliku mõju olemasolu, pikaajalist mõju ega ka vajadust nii kõrgete piirväärtuste järele.”</p> <p>Lisaks sellele – nagu oleme korduvalt viidanud ja rõhutanud – on Europarlamendi saadikute analüüs näidanud ICNIRPi kui institutsiooni olevat korruptiivse, ebausaldusväärse ja ühe poole, s.o telekomitööstuse huvisid kaitsva organisatsioonina. ICNIRPi piirväärtused ei kaitse mitte ühtegi elusolendit ja edendavad üksnes tööstuse huve. On kuritegelik nende pilli järgi tantsida, tuues sellega ohvriks Eesti inimeste tervise!</p>	<p>Arvestatud ja selgitatud. Eelnõu sõnastust laiendatud. Määrus tugineb muu hulgas Rahvusvahelise Mitteiliseeriva Kiirguse Kaitse Komisjoni (ICNIRP) soovitustele, kuna tegemist on sõltumatu teadusliku eksperdiorganisatsiooniga, mille soovitusi tunnustavad Maailma Terviseorganisatsioon (WHO), Euroopa Komisjon ja Euroopa Nõukogu. Euroopa Liidu direktiiv 2013/35/EL, mis reguleerib töötajate elektromagnetväljadega kokkupuudet, põhineb samuti ICNIRPi soovitusel. See tagab, et Eesti õigusruum oleks kooskõlas ELi ühise raamistikuga. On tõsi, et teaduskirjanduses on leitud bioloogilisi mõjusid ka madalamatel väljatasemetel, kuid nende mõju mehhanismid, korduvus ja tõendatud mõju inimeste tervisele ei ole rahvusvaheliselt kinnitust leidnud. WHO on oma 2014. aasta EMF faktilehtedes (https://www.who.int/teams/environment-climate-change-and-health/radiation-and-health/non-ionizing/emf) ning ICNIRP oma 2020. aasta suunistes (https://www.icnirp.org/cms/upload/publications/ICNIRPrfgd)</p>

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
		l2020.pdf) rõhutanud, et seni puudub teaduslikult konsensus, mis võimaldaks mittesoojuslike mõjude põhjal kehtestada täiendavaid või rangemaid piirväärtusi. Samas jätkatakse uuringuid, sealhulgas Euroopa Liidu teadusraamistiku projektides. Eesti ei kehtesta piirväärtusi, mis ei põhine rahvusvaheliselt aktsepteeritud tõenduspõhisel teadmisel, kuna see looks õigusliku ebakindluse ja sellel poleks argumenteeritud teaduslikku aluseid, mis põhinevad rahvusvahelisel konsensusel. Mis puudutab Euroopa Parlamenti, siis on see poliitiline organ, kelle pädevus on suunata Euroopa Liidu poliitika kujundamist ja järelevalvet, kuid ta ei ole teaduslik organisatsioon ega tee teaduslikke riskihinnanguid. Parlament võib tellida analüüse ja arutelusid erinevatelt huvigruppideelt või sõltumatutelt ekspertidelt, kuid need ei ole siduvad ega võrdsustatavad rahvusvaheliste teadusasutuste konsensuspõhiste seisukohtadega.
13.	<p>§ 5 (6) Juurdepääsupiirangutest ja ohumärgistustest.</p> <p>Eelnõus on sätestatud, et kehtivaid piirnorme arvestades absurdelt väike ala kiirgusallika läheduses tuleb vastavalt märgistada ning tõkestada juurdepääs kiirgusallika ohutsooni. Rõõmustame esimeste tibusammude üle ses valdkonnas. Samuti tunnustame Terviseameti plaane, millest on juttu olnud meie kohtumistel – paigaldada hoiatussildid ka kõrgema kiirgusfooniga avalikesse kohtadesse ning töötada välja kõigile kättesaadav kaardirakendus, kuhu on peale kantud kõrgema kiirgusfooniga kohad, et inimesed saaksid oma elukohta valides ja ringi liikudes teha teadlikumaid otsuseid. Ent lisaks sellele teemale oleme SoMi ja Terviseameti esindajatega toimunud koosolekul korduvalt rõhutanud, et kriitiliselt tähtis on täna avalikkuse teadlikkuse tõstmine tehniliku elektromagnetkiirguse ohtudest ning viisidest, kuidas end selle eest kaitsta. Käesolevaga tuleme Terviseametile meelde nende antud lubadust selliseid materjale koostama hakata ning lubadust hakata teavitama ja harima meditsiini-töötajaid EÜT sündroomi teemal, lisaks üldisele haridus- ja hooldusasutuste ning avalikkuse teavitamisele lihtsatest võtetest kiirguse vähendamiseks (vt LISA 3, kirjajad Terviseametile).</p>	<p>Arvestatud. Oleme teie ettepanekutest teadlikud ning oleme valmis teemaga seotud arutelu ja koostööd jätkama. Pöörame tähelepanu, et kiirgusallika ohutsoon määratakse praegu ja ka edaspidi arvestades „worst case scenario“ olukorda, mille tekkimise tõenäosus reaallukorras on ebatõenäoline või väga väike. Ehk ka ohutsoon määratakse tervisekaitselises mõttes suure varuga ja ettevaatuspõhimõttel.</p>

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
14.	<p>Lisa. Mitteioniseeriva kiirguse piirväärtused</p> <p>Taunime tugevalt eelnõusse sissekirjutatud mitteioniseeriva kiirguse mõõtemetodika valikut. Nagu Sotsiaalministeeriumi enda tellitud 5GEMF1 lõpparuandes on välja toodud, soovitatakse kasutada ka tippväärtuste meetodit, kusjuures ka tippväärtused peaksid loomulikult jääma piirväärtuste raamesse ning praegu lubatud kuni 32-kordsed piirnormi ületamised peaksid olema välistatud! Eelnõus oleva keskmiste väärtuste mõõtemetodi puhul arvutatakse summaarne statistiline keskmine, jättes täielikult arvestamata kõrgsagedusliku elektromagnetkiirguse pulseerivat iseloomu ning andes seega otseselt tegelikkusest madalama ja vale mõõtetulemuse (vt LISA 2, märgukiri).</p>	<p>Selgitatud. Pädevate teaduslike uuringutega ei ole saadud tõendeid impulss- või moduleeritud elektromagnetväljade erilise kahjuliku mõju kohta inimese tervisele. Teaduslik konsensus kinnitab jätkuvalt kõrgsagedusliku elektromagnetvälja pikaajalise kokkupuute terminist mõju organismile.</p> <p>Nagu on soovitanud rahvusvaheliselt tunnustatud organisatsioonid (nt ICNIRP, WHO), kehtivad erinevates riikides, sh Eestis väljasuuste piirväärtused, mis on tuletatud elektromagnetvälja energia soojusliku absorbeerumise näitajatest organismi kudedes. Kõrgsageduslike püsiväljade suurus saab hinnata nende ajaliselt keskmiste efektiivväärtuste põhjal, kõrgsageduslike impulssväljade tippväärtusi tuleb hinnata teaduslikult põhjendatud viisil tuletatud piirväärtuste alusel. Madalsageduslike elektri- või magnetväljade korral võrreldakse piirväärtustega saadud maksimaalseid tulemusi.</p> <p>Jätkub rahvusvaheline uurimistöö elektromagnetväljade mõju osas, avaldatakse uuringute tulemusi ning vastavat teadusinfot. Piirväärtuste ja hindamismetoodikate muutmine on päevakorras, kui ilmnevad uued teaduspõhised piisavad tõendid tipp- või moduleeritud elektromagnetväljade kahjuliku mõju kohta inimese tervisele.</p>
15.	<p>Taunime seda, et eelnõust on täielikult välja jäetud riskirühmade kaitse!</p> <p>Lasteasutustes (s.o lasteaiad, huvikoolid, koolid jms), terviseasutustes (s.o perearstikeskused, haiglad, hooldekodud jms) ja muudes avalikes kohtades (nt ühistransport) peaksid olema rangemad piirangud ja piirnormid, nagu on soovitatud ka 5GEMF1 lõpparuandes.</p>	<p>Selgitatud. Mitteioniseeriva kiirguse piirväärtused on seatud selliselt, et need kaitsevad kogu elanikkonda, sealhulgas ka tundlikumaid rühmi (nt lapsed, eakad, krooniliste haigustega inimesed). Rahvusvahelised soovitused (ICNIRP, WHO) ei erista täiendavaid piirväärtusi eraldi riskirühmadele, vaid lähtuvad ohutustasemetest, mis tagavad kaitse kõigile. Muid 5GEMF lõpparuandes esitatud ettepanekuid (nt laste- ja</p>

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
		sotsiaalasutuste territooriumile tugijaamade paigaldamine) arutatakse edasi elektroonilise side seaduse kontekstis, mis reguleerib iseplaneeritavate raadiosaateseadmete paigaldamise tingimusi.
16.	Juhime tähelepanu veel ühele kriitilisele teemale. Uute kõrgepingeliinide massiline rajamine Eestis suurendab inimeste, eriti sündivate laste haigestumist elektroõlitundlikkusega seotud haigustesse ja halvendab elukvaliteeti. Kõrgepingeliinide tegelikuks ohutsooniks loetakse ca 100-300 m (vastavalt 100-300 kV liini puhul) (vt nt https://www.kiirgusinfo.ee/korgepingeliinide-tervisemoju/). Tuletame meelde üle 10 aasta tagust Tallinnas Vuti tänaval aset leidnud juhtumit, kus kõrgepinge-liinide läheduses elavad inimesed haigestusid vähki ja seos elektriliinidega oli ilmselge. Kahjulik mõju minimeeriti kaabli maa alla viimisega. Mitmes riigis (nt Sloveenias, Leedus, Venemaal) on elektri- ja magnetväljade piirnormid kodudes, haiglates, lasteasutustes kuni 10 korda madalamad kui Eestis.	<p>Selgitatud.</p> <p>Praegu Eestis kehtivad elektrivälja piirnormid põhinevad rahvusvaheliste organisatsioonide (ICNIRP, WHO) soovitusel. Need piirnormid on seatud selliselt, et kaitsta inimeste tervist pikaajalise viibimise korral ka kõrgepingeliinide vahetus läheduses. Eestis kehtivad piirväärtused tagavad ohutuse kogu elanikkonnale, sealhulgas tundlikumatele rühmadele.</p> <p>Piirnormide muutmiseks või kümnekordselt karmistamiseks puuduvad hetkel teaduslikud alused. Kõrgepingeliinide maa alla viimine ei kuulu mitteioniseeriva kiirguse määrase reguleerimisalasse, vaid on pigem energiataristu planeerimise ja tehniliste investeeringute küsimus, mis sõltub mitmest tegurist (keskkonnamõju, maksumus, töökindlus). Määrus keskendub ohutusnõuete ja mõõtmiskorra sätestamisele, mitte elektrivõrgu tehnilisele planeerimisele.</p>
17.	<p>Esitame järgmised ettepanekud:</p> <p>1. Eesti piirnormid tuleb viia kooskõlla tööstusest sõltumatute teadlaste soovitusetega. Euroopa Nõukogu Parlamentaarne Assamblee soovitas juba 2011. aastal Resolutsioonis 1815 selleks ajaks avaldatud teadustöödele tuginedes karmistada liikmesriikides mitteioniseeriva kiirguse piirnorme. Mitteioniseeriva kiirguse piirmääraks pikaajalise kokkupuute puhul soovitati kehtestada 0,6 V/m (s.o ~ 1 mW/m²) ja pikemas perspektiivis 0,2 V/m (s.o ~ 0,1 mW/m²).</p> <p>Eesti teadlased soovivad 5GEMF1 lõpparuandes kehtestada sagedusalal 10 MHz kuni 10 GHz piirväärtusteks elektrivälja tugevus 6 V/m ja võimsustihedus 100</p>	<p>Mittearvestatud.</p> <p>Tegemist oli poliitilise resolutsiooniga, mille eesmärk oli rõhutada ettevaatuspõhimõtte tähtsust ja vajadust jätkata teadusuuringuid elektromagnetväljade tervisemõjude osas. Tegemist ei ole õiguslikult siduva aktiga ega teadusliku eksperthinnanguga, vaid poliitilise soovitusetega. Resolutsioon 1815 ei sisalda uusi teaduslikke analüüse ega riskihinnanguid, vaid tugineb üldisele ettevaatuspõhimõttele.</p>

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
	<p>mW/m², mida kõnealuses eelnõus ei ole arvesse võetud. Me ei saa pidada õigeks seda, et kiirgusnormide kehtestamisel lähtutakse esmajoones mobiilioperaatorite ärihuvidest. Tuletame meelde, et rahvatervishoiu seaduse põhilisim nõue on ennetusprintsip, mida aga kõnealune eelnõu absoluutselt ei järgi.</p>	<p>Mis puudutab Eesti teadlastelt (Taltech) tellitud 5GEMF lõpparuannet, siis oli seal märgitud, et „Arvesse võttes nii raadiokiirguse taseme mõõdetulemusi kui ka halvima juhu simulatsiooni, leidsime, et 6 V/m (0,1 W/m²) on tase, mis peaks tagama raadiokiirguse tervisemõju minimaalse tõenäosuse seejuures mitte piirates tehnoloogilisi rakendusi ega tehnoloogia arengut.“</p> <p>Taltech'i hinnangu („seejuures mitte piirates tehnoloogilisi rakendusi ega tehnoloogia arengut“) aluseks polnud aga uuringus tehtud mõjuanalüüsi ega esitatud täiendavaid argumente selle väite tõendamiseks. Seetõttu oli vaja ka teadlaste pakutud piirnormide asjakohasust ja rakendatavust omakorda ministriumil koostöös teiste asjaomaste osapooltega hinnata.</p> <p>Selleks palusime 2024. a nii Taltech'i kui side valdkonnas pädeva Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu ning Terviseameti seisukohti selles osas, et juhul kui sotsiaalminister kehtestab mitteioniseeriva kiirguse elukeskkonna määruse § 6 sätestatud elektrivälja tugevuse ja võimsustiheduse piirväärtused vastavalt Taltech'is töös märgitud ettepanekutele, siis kas ja milline on eeldatav mõju infotehnoloogiale ja telekommunikatsiooni teenustele Eestis ning kuidas muutub/väheneb sellest terviserisk. Selleks kutsuti eraldi kokku ka töögrupp 17.02.2025, kuhu kuulusid eksperdid Terviseametist, Taltechist, Tartu Ülikoolist, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametist, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidust</p> <p>Jt. Hiljem jätkusid tehnilisemad arutelud kitsamas spetsialistide ringis 04.04.2025. Tutvustasime mõju hinnangu</p>

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
		<p>järeldusi ka MTÜ-le Kogukonna hüvanguks eraldi koosolekul (26.06.2025).</p> <p>Mõju hinnangust selgus, et Taltechi pakutud uute normide puhul tuleks Terviseameti toiminguna kiirgusallika ohutsooni suurendada kümnekordselt, mis tähendaks, et olemasolevaid ja uusi tugijaamu peaks hakkama märkimisväärselt piirama ja ümber paigutama või nende väljundvõimsust vähendama. See tähendaks omakorda mobiilside teenuspiirkondade vähenemist, teenuse kvaliteedi ja kättesaadavuse langust ning ka negatiivset mõju elutähtsate teenuste osutamisele (politsei, kiirabi, Häirekeskus). Tugijaamade väljundvõimsuse vähendamise tõttu tekiks rohkem seadmeid, mis tähendaks suuremat keskkonnamõju ja visuaalse reostuse suurenemist.</p> <p>Kokkuvõttes, hindasime Taltech piirnormi negatiivseid mõjusid ebaproportsionaalselt suureks võrreldes terviseriski maandamise efektiga. Ka Taltech kommenteeris teemat järgmiselt: tegelikud mõõtmised keskkonnas ei ületa 1 V/m, seetõttu piirnormide karmistamisel on vähene praktiline kasu tervise kaitsmise kontekstis.</p>
18.	Kasutada mitteioniseeriva kiirguse mõõtemetodika puhul ka tippväärtuste meetodit, mis vastupidiselt keskmiste väärtuste meetodile näitab tegelikku olukorda.	<p>Selgitatud. Pädevate teaduslike uuringutega ei ole saadud tõendeid impulss- või moduleeritud elektromagnetväljade erilise kahjuliku mõju kohta inimese tervisele. Teaduslik konsensus kinnitab jätkuvalt kõrgsagedusliku elektromagnetvälja pikaajalise kokkupuute terminist mõju organismile.</p> <p>Nagu on soovitanud rahvusvaheliselt tunnustatud organisatsioonid (nt ICNIRP, WHO), kehtivad erinevates riikides, sh Eestis väljasuuruste piirväärtused, mis on tuletatud elektromagnetvälja energia soojusliku absorbeerumise</p>

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
		<p>näitajatest organismi kudedes. Kõrgsageduslike püsiväljade suurus saab hinnata nende ajaliselt keskmiste efektiivväärtuste põhjal, kõrgsageduslike impulssväljade tippväärtusi tuleb hinnata teaduslikult põhjendatud viisil tuletatud piirväärtuste alusel. Madalsageduslike elektri- või magnetväljade korral võrreldakse piirväärtustega saadud maksimaalseid tulemusi.</p> <p>Jätkub rahvusvaheline uurimistöö elektromagnetväljade mõju osas, avaldatakse uuringute tulemusi ning vastavat teadusinfot. Piirväärtuste ja hindamismetoodikate muutmine on päevakorras, kui ilmnevad uued teaduspõhised piisavad tõendid tipp- või moduleeritud elektromagnetväljade kahjuliku mõju kohta inimese tervisele.</p>
19.	<p>Kirjutada eelnõusse „Mitteioniseeriva kiirguse ohutuse tagamise nõuded ja hindamise kord” sisse riskirühmade kaitse ja avalikkuse teavitamise kord, mis näeb mh ette meditsiinipersonali teavitamist/harimist elektroülitundikkuse (EÜT) sündroomi teemal, samuti avalikkuse teavitamist juhtmevaba tehnoloogiaga seotud ohtudest ning kaitsemeetmetest. Tehnoloogia areneb tohutu kiirusega ja igal inimesel peab olema teadlikkus ja võimalus end kaitsta!</p>	<p>Mitteioniseeriva kiirguse piirväärtused on seatud selliselt, et need kaitsevad kogu elanikkonda, sealhulgas ka tundlikumaid rühmi (nt lapsed, eakad, krooniliste haigustega inimesed). Rahvusvahelised soovitusel (ICNIRP, WHO) ei erista täiendavaid piirväärtusi eraldi riskirühmadele, vaid lähtuvad ohutustasemetest, mis tagavad kaitse kõigile.</p> <p>Elektroülitundikkuse (EÜT) sündroomi kohta on rahvusvaheline teaduslik seisukoht, et kuigi inimesed kogevad reaalseid sümptomeid, ei ole siiani tuvastatud seost nende kaebuste ja mitteioniseeriva kiirguse tasemete vahel. Seetõttu ei saa seda käsitleda kui meditsiinilist diagnoosi või eraldi reguleerimist vajavat riskirühma.</p> <p>Avalikkuse ja tervishoiuteenuste osutajate teavitamine on oluline, kuid see ei kuulu tehnilisi piirnorme sätestava määruse reguleerimisalasse. Selliseid tegevusi viiakse ellu laiemalt</p>

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
		tervise- ja keskkonnateadlikkuse tõstmise kaudu (nt Terviseameti või teiste vastutavate asutuste kommunikatsiooni kaudu).
20.	Vähendada kõrgepingeliinide elektriväljatugevuse piirväärtust kümme korda ehk 500 V/m kohta ja projekteerida kõrgepingeliinid maakaablitenä, kui need jäävad elumajadele, töökohtadele, puhkekohtadele jms lähemale kui tegelik ohutsoon. Peale selle tuleks arvestada kõrgepingeliinide tegelikku tööpinget, mis on alati suurem liinis olevast pingest, suurendades tegelikku ohtu tervisele.	<p>Praegu Eestis kehtivad elektrivälja piirnõrmid põhinevad rahvusvaheliste organisatsioonide (ICNIRP, WHO) soovitusel. Need piirnõrmid on seatud selliselt, et kaitsta inimese tervist pikaajalise viibimise korral ka kõrgepingeliinide vahetus läheduses. Eestis kehtivad piirväärtused tagavad ohutuse kogu elanikkonnale, sealhulgas tundlikumatele rühmadele.</p> <p>Piirnõrmide muutmiseks või kümnekordselt karmistamiseks puuduvad hetkel teaduslikud alused. Kõrgepingeliinide maa alla viimine ei kuulu mitteioniseeriva kiirguse määrase reguleerimisalasse, vaid on pigem energiataristu planeerimise ja tehniliste investeeringute küsimus, mis sõltub mitmest tegurist (keskkonnamõju, maksumus, töökindlus). Määrus keskendub ohutusnõuete ja hindamiskorra sätestamisele, mitte elektrivõrgu tehnilisele planeerimisele.</p>
21.	Tuleb luua kiirgusvabad „valged alad” kiirgustundlikele/ EÜT sündroomiga inimestele, kus on võimalus elada kas püsivalt või viibida ajutiselt tervise taastamiseks (vt LISA 1, pöördumine elektroõlitundlikkuse teemal).	<p>Rahvusvahelised teadusõlevaated (WHO, Euroopa Komisjon, Põhjamaade ekspertkonnad) kinnitavad, et elektroõlitundlikkuse (EÜT) sümptomid on reaalsed ja võivad mõjutada elukvaliteeti, kuid seni ei ole teaduslikult tuvastatud põhjuslikku seost mitteioniseeriva kiirguse tasemetega. Seetõõtu ei ole EÜT praegu rahvusvaheliselt tunnustatud meditsiinilise diagnoosina ega eraldi reguleerimist vajava riskirühmana.</p> <p>„Valgete alade” loomine ei ole selle määrasega lahendatav küsimus ning ei kuulu mitteioniseeriva kiirguse määrase</p>

	Märkuse sisu	Märkuse kommentaar
		reguleerimisalasse. Eestis kehtivad piirnormid on seatud viisil, mis kaitsevad kogu elanikkonda, sealhulgas ka tundlikumaid inimesi. EÜT sündroomiga inimeste toetamine on pigem tervishoiu- ja sotsiaalsotsiaalküsimus (nt nõustamisteenused, psühhosotsiaalne tugi), mitte käesoleva piirnorme seadva määruse reguleerimisala.